

Arnoud van den Berg

Hoboblues

Hoboblues is, zoals alle literatuur, gebaseerd op eigen ervaringen van de auteur. Niettemin hechten auteur en uitgever eraan te beklemtonen dat de beschrijving van alle personages en omstandigheden in deze roman aan de verbeeldingskracht van de auteur ontsproten is: het gaat hier, kortom, om een werk van fictie.

© 2025 Arnoud van den Berg | AFdH Uitgevers, Enschede

ISBN 978 94 93183 32 2

First time I met the blues

Haaksbergen 1984

Moeder parkeert de Kever op de plek waar normaal pa's Sunny staat. Vanaf de achterbank kijk ik haar via de binnenspiegel aan. Ik vraag waar hij is. We hebben een baseballjack en gympen gekocht, Le Coqs met in kleine blauwe driehoekjes de witte haan. 'Op pad met de sport,' antwoordt ze en ik zie haar wimpers trillen. Na het passen, ik vond de Le Coqs te groot maar moeder voelde aan de neuzen en vond ze precies goed, stelde ze voor dat ik de nieuwe gympen aanliet en de oude zou weggoeien. Maar de Le Coqs waren me niet alleen te groot, ze waren me ook te wit, voor ik ermee mag worden gezien zal ik ze in de tuin straks eerst hun modderdoop geven. Dat zei ik niet, tuurlijk niet, beter een zachte leugen dan de harde waarheid, zoiets beweerde pa eens.

Pa is een pezige man met een smal gezicht en waterige ogen. Hij draagt een baard, een toupet en een groen trainingspak en geeft gymles op de LTS in Enschede. Wat hij nog beter kan dan de leugenaar uithangen is tennissen, sierlijk als geen ander, clubkampioen, ieder jaar weer.

Het baseballjack hing in de kringloopwinkel, op de linkerborst nummer 28, mijn nummer, ons huisnummer. Moeder pakt het jack en de schoenendoos van de bijrijdersstoel en stapt uit. Ik klauter achter haar aan. Het miezert en het waait, de hele dag al. Zonder in de keuken haar jas uit te trekken loopt ze door naar de woonkamer. Ik ga op de stoel bij het raam zitten. Zwiependen cederen en een scheur in de heg, een vreemd brede scheur. Moeder komt de keuken binnen. Ze slikt. 'Je vader en ik.' Verder zegt ze niets, wel die trillende wimpers weer. Ik schuif mijn stoel naar

achter, sjok de kamer in. Bij het trapgat blijf ik staan. Mijn benen, ze willen niet. Moeder komt, veegt een pluk haar uit mijn gezicht, legt een hand op mijn arm. De blik in haar ogen, ventje toch, alsof ik zes ben.

Blues. In een boerenschuur. *Een legende*, zei moeder. Cuby en zijn band. Saxofoon, gitaren, een drumstel en Cuby, de legende, dat woord kende ik niet. Eerst stond ik dicht tegen moeder aangedrukt en later, terwijl zij zich wat naar voren had weten te wurmen, op een tafel achterin, naast een van de open schuurdeuren. Met bonzend hart. De dingen die ik zag en hoorde. Zijn gezicht niet, verborgen onder een zwarte hoed, wel zijn stem, o Here God, *I've been so desolate for a long, long time...* De muziek klonk snoeihard en net zo meeslepend als moeders platen. Cuby zong en het leek dat hij ergens niet bij kon, naar iets verlangde wat er niet was. Ik snapte het niet maar voelde het wel: in mijn keel, onder mijn borst. Langs de muren stonden balen hooi met ertegenaan mestvorken, sikkels, zeisen, er kwam nog altijd volk binnen, mudjevol was het, en dat op klaarlichte dag. Cuby zat op een bar-kruk niet vóór maar tússten zijn zich in het zweet werkende muzikanten. *Got my mojo working, but it just don't work on you...* Er ontstond een spel. Cuby zweeptte de boel op: *Got my mojo working...* De zaal reageerde en brulde terug: *Mojo working...* Minutenlang. Luidere, sneller. Toen kwam Cuby van zijn kruk, wees naar de gitarist voor een solo en greep, uit het niets zo leek, een wandelstok beet en bewoog naar voren. Geen gewone wandelstok, nee, het ding was rood en lang en recht en er stak aan de bovenkant iets van een bol, een kop uit, ik stond te ver om 't goed te kunnen zien, een doodshoofd misschien. Op de podiumrand sloeg hij het hitsige ritme van de muziek mee en keek vanonder zijn hoed prekerig over de hoofden van zijn toehoorders. De stok beukte, het volk joelde en ik huiverde – was ik in een Satanskerk of in een

hooischaar, was dit nu de blues, de muziek waar moeder vaak zo door werd meegesleept? Cuby's blik: springlevend maar ook hard, hard als een verslagen man. Alsof hij alleen was en altijd alleen zou blijven, zelfs hier, met al die mensen om hem heen. Zou dat het leven zijn, dat je niet, nooit bij elkaar kunt komen, dat je niet, nooit bij elkaar kunt blijven? Ik moest aan pa en moeder denken, begreep er weinig van, voelde me leeg maar ook vervuld van iets, mijn ziel, mijn botten. De saxofonist en gitarist waren onvoorstelbaar, stonden grijnzend hun solo's te spelen. Hoe kon dat: geluk en ellende die zomaar hand in hand gaan.

En toen, zonder een woord te zeggen, met moeder mee naar de kringloopwinkel.

Mijn neus is groot, akelig groot. Van Lotte krijg ik het te horen: 'Eerst was je een baby met een punthoofd, toen zakte alles omhoog en nu heb je een puntneus.' Klinkklare onzin. Mijn neus is reusachtig, buiten kijf, het gevaarte groeit harder dan ikzelf, maar het is in de verste verte geen puntneus. Het ergste wat ik, tot pa me *Neus* begon te noemen, naar mijn hoofd geslingerd kreeg was eerder dit jaar op de mavo. Speer, mijn achternaam, een nazi-naam. De combinatie jodenneus/nazi-naam bracht een stel reuzen uit de bovenbouw op het idee mij wekenlang iedere pauze tot Nazisemiet te bombarderen. Nazisemiet. Zoveel onzin houdt gelukkig nooit lang stand.

Ik graai de enveloppe van de deurmat en stap de woonkamer in. Pa's naam, ons adres, een postzegel. Geen afzender. Ik tast en gok, een cassette zonder hoesje. Moeder zit op de bank met de krant op schoot een glaasje te drinken. Een zwarte vogel vliegt tegen het raam en op de pick-up draait een bluesplaat. Buddy Guy.

The first time I met the blues people

You know I was walkin', walkin' down through the woods

‘Voor pa,’ zeg ik, de enveloppe openscheurend. Ik bekijk het bandje. Een BASF. ‘Je vader?’ Moeder kijkt verbaasd. ‘Die houdt helemaal niet van muziek.’

Ik zet de elpee af en de cassette op.

Er klinkt geen muziek, er klinkt een stem.

Een vrouwenstem. *Je weet wat ik aan heb...* En dan, na een stilte die me niet lang genoeg kan duren: *Je weet ook hoe graag ik het voor je uittrek...*

Ik ga naast moeder zitten, ze vouwt de krant dicht, wendt haar gezicht af. De stem die vanachter de bank uit de speakers rolt heeft het nu over strelende vingers, er wordt meer gezegd, veel meer, het praten wordt ademen, het ademen hijgen, zwegen, het lijkt op pijn maar ik weet beter. Moeders snikken – van schaamte? van beledigd zijn? – wordt erdoor overstemd, wat op zich niet onaangenaam is want wanneer zij huilt begin ik ook, dat was vroeger zo en dat is nog steeds zo.

Nu de stem weer: *O god ja, wat heb ik een...*

Dan drukt moeder op de stopknop.

Eddy woont op nummer 26, ik op 28, twee-onder-één-kap. Eddy's slaapkamer is voor, die van mij achter en die van onze zussen andersom: Lotte voor en Rigpa achter. Zo doen Rigpa en ik iedere nacht de Muurdans. Een bonk vanaf mijn kamermuur heen, een bonk uit de hare terug, twee bonken heen, twee terug, drie, vier, enzovoorts, steeds in een hoger tempo, tot onze vuisten niet sneller kunnen. Zo zeggen we wat we elkaar met woorden nooit zouden zeggen, want, ja, nee, zo praten wij over hartstocht.

Als zijn evenbeeld Simon Tahamata zondagavond op tv goed gespeeld heeft, of slecht juist, moet Eddy eraan geloven maandag op het schoolplein. Zijn haar wordt door zijn ma om de zoveel weken in een bloempotkapsel geknipt en zijn kleren zitten altijd te ruim. Ik mag dan een grote neus hebben, Eddy is zo klein als een dwerg, kleiner dan de meisjes in de klas. Zijn gordijnen zijn de Amerikaanse vlag en aan een van zijn slaapkamer muren hangt die van Texas. Eddy is Amerikagek, al zolang ik hem ken. Waar Rigpa, zijn tweelingzus, van papier is en bleek als een zwak maantje – haar gezicht is bleek, haar lippen zijn bleek, zelfs haar ogen zijn bleek, engelachtig bleek – is Eddy precies het tegenovergestelde met zijn Tahamatatint. De enige overeenkomst is dat ook zij piepklein is. Rigpa. Betekent iets als Wijsheid of Kennis of Klarheid, in het Tibetaans. Schijnt dat Eddy en zij daar verwekt zijn, in Tibet. Hij, die als een totale verrassing na haar de wereld inviel, kreeg een minder mystieke naam maar wel een artiestennaam. Wagner. Eddy Wagner. Straks ga ik hem over Cuby vertellen en alles wat er gebeurde daar in die boerenschuur.

Als pa thuiskomt liggen Lotte en ik al in bed. Hij is nog niet binnen en het begint al: geschreeuw, slaande deuren, stukgesmeten servies, het is erger dan ooit. Pa slaapt op de bank en ik doe geen oog dicht, zelfs met mijn hoofd onder het kussen hoor ik moeder de hele nacht snikken.

De volgende ochtend, moeder en Lot zijn nog boven, tref ik pa in de woonkamer. We gaan wandelen, zegt hij, vouwt de deken op die hij op de bank legt. Scherven op de vloer. Als hij op de plee zit open ik de vuilnisbak en begin te zoeken, ik weet niet waarom, hoe moet het nu verder, maar na wat wroeten vind ik wat ik zoek. Pa trekt door, ik prop de BASF in mijn broekzak.

Tegenover het elektriciteitskastje ligt de perenboomgaard met erachter de velden die tot ver voorbij de vaart strekken. De kleine stevige bomen, met de onderste takken tot vlak boven de grond, kleuren in het voorjaar als melk zo wit en in het najaar hangen er de sappigste peren aan. Vroeger knikkerde ik tussen die bomen, met Eddy en Rigpa en soms met Lotte. Nu gebruiken Eddy en ik de knokige stammen om tegenaan te pissen, om wie het hoogst kan. Hij wint altijd, hij is de kleinste maar heeft de langste, dat zwiept handiger. Eddy gooit, de bal raakt mijn stoep-rand en vliegt terug. Hij vangt hem. Twee punten. Stoepranden is een spel van aanvallen, niet van verdedigen, de beste aanvaller wint en de wereld is van jou. Dat er in onze klas niemand nog aan stoepranden doet zal ons worst wezen. Hij gooit weer, mist nu. Mijn beurt. Normaal spelen we tot eenentwintig, als we bijna moeten eten tot tien.

Bij de bushalte achter de kerk staat ze in het volle zonlicht en ik zie het meteen. Met een knoop in mijn maag open ik het portier en met de hak van haar laars drukt ze een sigaret uit. Wandelen, godbetert, we wandelen nooit. Voor ze pa ook maar een blik gunt loopt ze op mij af en steekt me een hand toe. 'Ik ben Renée, jij moet Sem zijn'. Ze ruikt naar sigaretten en haar lippen zijn rood. We stappen de Sunny in. Niet veel later slenter ik met zware benen achter pa en Renée aan. Vennetjes en veen en steil omhoogstekende bomen waar het ochtendlicht in lange strepen tussendoor valt. Pa praat, Renée rookt. Geneuzel gevolgd door een slijmerig lachje en een aanstellerig aaitje over haar rug. Het is fris maar de zon schijnt. Pa loopt in zijn blote bast. Vaak doe ik met hem mee: T-shirt uit en tennissen op de dijk. Vandaag niet, vandaag is zij erbij. Bovendien zit de BASF in mijn broekzak. Pa houdt halt, grijnst. 'Trek jij je T-shirt niet meer uit nu er een mooie vrouw naast je loopt?'

Renée kijkt me aan. Haar blonde haar valt over de schouders van haar coltruitje en haar mond staat een stukje open, in de hoeken restjes rode lippenstift. *O god ja, wat heb ik een...*

Ik mompel dat ik het vergeten ben.

‘Zoiets vergeet je niet!’ galmt het tussen de bomen door. ‘Hup, Neus. Tonen die torso.’

De moestuin achter het elektriciteitskastje, waar het godganse jaar uien, boerenkool en piepers de grond uit schieten, is het probleem, of eigenlijk: de overbuurman die in de boerderij naast de moestuin woont. Als de overbuurman, die in feite onze schuine overbuurman is, in de moestuin onkruid wiedt, slakken plukt, kromgebogen staat te schoffelen of bladeren bij elkaar veegt, draagt hij een vaalblauwe overall waarvan de mouwen tot boven de schouders zijn afgeknipt. ‘Ik zulk armen, ik zulk armen’ riep en wees Eddy al toen we nog in door bretels omhooggehouden korte broeken door het leven huppelden. Zo klein waren we, en zolang al heeft Eddy het erover dat hij van die gorilla-armen wil. Buiten de tuin gaat hij, de buurman, van top tot teen in het zwart gekleed. Schoenen, broek en een dichtgeknoopt jasje zonder kraag dat als een hobbelig vlies om zijn bochel spant, en op zondagen een hoed. Twee keer per week klopt hij aan met een rieten mand vol groenten op zijn arm, zo gaat hij van deur tot deur.

Het probleem: onze bal verdwijnt zijn tuin in. Maar ergens anders stoepranden, voor onze eigen tuin bijvoorbeeld, is onmogelijk. Het elektriciteitskastje is van Eddy en mij, onze namen staan erin gekrast. Het grauwgrijze kastje, dat tot mijn borst reikt en tot Eddy’s kin, is ons eiland, ons metalen koninkrijk. Als we er konden blijven, gewoon voor altijd konden blijven zitten, zouden we met gemak tot de laatste dag gelukkig zijn.

De week die op moeders ‘je vader en ik’ volgt lijkt er niets aan de hand. Na school zitten moeder en ik aan de keukentafel met brood en thee. Met Eddy zit ik op het elektriciteitskastje en stoepranden we voor de moestuin van de buurman. Iedere dag fietst Rigpa, die in Hengelo op het gymnasium zit, de dijk op, ze lacht en knikt, ik steek mijn hand op. Waar pa normaal zeker vier avonden per week niet mee eet, en er van die vier meestal twee niet thuiskomt (wat ik de volgende ochtend pas merk), is hij er nu alle dagen stipt om zes uur. ‘Ma!’ roep ik als de Sunny de dijk oprijdt, ‘pa is thuis.’ Maar moeder blijft waar ze is: in de kamer op de bank met een glaasje en op de pick-up een plaat van Howlin’ Wolf.

I am a back door man

The men don’t know, but the little girl understand

Na een halve knuffel – ik wel, pa niet – stappen we de deur uit het tuinpad op. Hij in zijn groene trainingspak, ik kwispelend voor hem uit, twee tennisrackets en een bal in mijn bek. Tussen moeders elpees vond ik geen platen van Cuby. Ze vertelde dat hij er best veel gemaakt heeft, dat ze er zelf een paar had en dat ze prachtig waren, maar ze had ze uitgeleend, ze wist niet meer aan wie. Lotte komt aanlopen. Ik doe mee, zegt ze. ‘Als je op jouw leeftijd nog niet kunt tennissen,’ zegt pa zonder de moeite te nemen zich om te draaien, ‘dan is het te laat, zus, dan leer je het nooit.’ Ik kijk naar hem en van hem naar haar en dan weer naar hem en ik denk aan moeder, het geschreeuw, de scherven, de BASF onderin de vuilnisbak. Ik had op tennis gewild maar hij besloot anders. Tafeltennis, zei hij, daar ben je handiger in. We horen hoe Lot de keukendeur met een smak dichtslaat, ik heb geen idee of ze het weet.